

Соња Атанасијевић

ЉУДИ БЕЗ ЛИЦА

Гледам кроз прозор своје спаваће собе на парк, тек пробуђена, мада је већ прошло девет сати. Крајње је време да кренем, кажем себи кроз уздаха. Али, не знам шта да обучем, не знам какво ће време бити, понављам у себи наслоњена на радијатор. Одлазим у дневну собу и укључујем ТВ, потраживши погледом број у горњем десном углу екрана. Девет степени, пише. Враћам се до прозора да покупим још коју информацију. Да ли су људи ужурбани, имају ли капуљаче, кишобране? Да ли се тамнозелене крошње јела њишу? Не њишу се. Једва малчице трепере, док голе, непомичне гране оближњих јавора делују као нацртане. Лака измаглица кроз коју продире бледо децембарско сунце сијуцка као шећерна вуна. Изненада се сетих сна. Налазим се у лифту платинастих зидова, у којима не видим свој одраз, као да ме нема унутра, мада сасвим јасно чујем своје дисање, чак прегласно. Табла са дугмићима је мала, није већа од тастатуре на мобилном телефону. Ипак, лако успевам да пронађем приземље, односно, нулу, и притискам дугме. Лифт креће и скоро нечујно клизи кроз кућиште, али се не зауставља у приземљу, већ наставља пут, није ми јасно куда. Тек, возим се и даље, а онда примећујем да се зидови лагано замагљују. Исписујем кажипрстом *help*, бесмислено, тек да нешто учиним, мада нисам у опасности, лифт је само некуда наставио, и то је све.

Још увек не могу да се померим од прозора. Гледам у ту измаглицу у коју су пободена стабла дрвећа и присећам се штапића са правом шећерном вуном, која под уличном светиљком, одаје љубичастоплави сјај. Док у близини шуми море. Мој брат и ја се такмичимо ко ће први појести послатицу, умрљани смо све до очију, и до лактова. Кићемо се. Ураћамо носеве у белу стакласту вуну све дубље. Мајка и

отац одмахују рукама, и немоћни да нас обуздају, одмичу шеталиштем, глумећи да нас остављају, не, немају ништа са том невоспитаном децом. Играмо се, заправо, сви се играмо, док над нама трепере звездице, а онда прилази један младић, го до појаса, са дебелом, зеленом змијом око врата, која виси беживотно, али делује застрашујуће, и позива нас да се фотографишемо. И, ето слике: нас двоје, брат дванаест, ја осам година, широко насмејани, чак искежени, мени вири врх левог увета из улепљене косе, вероватно сам се купала у мору све до заласка сунца и није било времена да оперем косу. Свако држи по штапић са вуном, као дугачку напола оглодану кост, између нас је човек са змијом. Бесмислена фотографија, али баш због тога, упечатљива, размишљам сада. Истргнут и замрзнут тренутак апсолутне безбрижности, каква се, касније, ретко има.

Дакле, шта да обучем? Девет степени, без ветра и без кише. Једно веће јато голубава забављено нечим на плочнику, испред зграде, изненада прхну кроз праменове измаглице, на трен се чинило да ће их распршити крилима, као паперјасте лоптице маслачка, али ништа од тога. Иди скувај кафу, заповедих себи.

Таман је толико времена требало – док попијем топли напитак – да се магла потпуно разиђе. Сада је сунце обасјавало читав парк. Али, јеле су се зањихале, чак и три костура јавора, и они су замлатили гранама у покушају да нешто изведу, на том ветру који се управо буди. Дакле, девет степени, а ипак ветровито. Спазих испред улазних врата зграде једну познату фигуру: баба, у кратком капућу и огртачу од плетене вуне пребаченом преко рамена, кратке, седе косе, мало неуредне, као да је тек устала из кревета. Вероватно чека неког, помислих, сигурно dedu, свог мужа, кога другог? Шетала је терасом зграде, уз металну ограду, горе-доле. Повремено ми се губила из видокруга, када би се сувише приближила улазним вратима. Деда се негде задржао, грдиће га. Приметих како журним кораком прилази некој жени која се са пуним кесама приближава степеништу. Нешто јој рече, жена ослободи десну руку и руковаше се. Сигурно је нешто важно, помислих. Затим још двоје људи, жена и мушкарац, изађоше из зграде, баба и њих застави и обрати им се. И они јој пружише руку. Можда јој се син оженио, коначно! Присетих се како смо недавно стајале у холу, чекајући лифт, баш дуго га није било, и мада ми се журило и радо бих пошла пешке, нисам желела да је прекинем у причи. Јадала ми се како њихов син јединац, већ зашао у четрдесете, никако нема среће са девојкама. Ето, последњој је поклониио цвет за рођендан, и она га исмејала, он се окренуо и отишао. *Ма, целу ноћ нисмо сјавали због тог цветца,* рекла је. Указа ми се сада слика тог човека како се са цветом који виси наглавачке ка земљи, удаљава од девојке. Стиже кући и спушта цвет наопач-

ке у кристалну вазу. Латице отичу у води, стабилка се тресе. *Имајте дивну децу*, додаде баба, што ми увек каже кад ме сретне. Једном је чак мојој ћерки поклонила неки сребрни ланчић. *Али зашто?* питала сам је првом приликом кад је сретох. *Нека, нека носи ако јој се свиђа*, рече извадивши цигарету из уста, али држећи је тик уз лице, *ако не, нека га чува, или баци, како хоће*, додаде помало грубим гласом, вративши цигарету у уста. Стално је пушила и кашљуцала. И лице јој је грубо и прилично изборано, али из очију ипак избија нека необрађена доброта, тврда и јасна. Као да нема времена ни разлога за благост какву управо поседује деда, руменог, заокругљеног лица, готово без бора. Увек је помало снисходљив према њој, тако бар изгледа, као да је због нечега крив. Стално су заједно, нешто њуњоре, он слеже раменима бацајући поглед на њу, док она, не гледајући га, мргудног лица, провавољи нешто одмахујући главом ка њему. И тако док им се не приближим, када се обавезно зауставе, и лица им се озаре. Питају ме како сам, како су ми деца. Хвале их како су васпитани, како би баш такве унучиће желели. Углавном говори она, док он клима главом, насмејаних очију, убацујући покоју реч. Али зато, када га сретнем самог, расприча се. Споро, отегнуто, запева кад говори, гласом сувише танким за његову крупну појаву, баш као да су с временом, баба и он, несвесно разменили неке особине. Дај ти мени твој дубок глас, каже баба, ево теби мој пискав, дојадио ми. Он се сложи. Ево теби и моје женско лице, шта ће ми више у овим годинама, к'о да ћу некога да заводим, а ти мени дај твоје мушко, као да си ми, пак, ти неки мушкарац! Више ниси, што да се лажемо и заваравимо народ. И тако су се мало мењали, као деца салветама или сличицама.

Оно што им је заједничко је да заударају на алкохол, нарочито деда. Причало се да чак и син пије. Али, за разлику од бабе која се претвара да је трезна, спремна да свакога ко јој нешто о томе набаци, добро нагрди, деда то не крије, барем тако људи причају. Можда баш зато му из очију, кад год се јави, уз љубазан осмех и питање како су ми деца, исијава некакво извињавање и непријатност.

Пре десетак дана смо га спашавали из заглављеног лифта, присетих се, посматрајући бабу како и даље прилази комшијама и саопштава своју вест. Лифт се заглавио на пола висине кућишта, баш на нашем спрату. На срећу, наишао је неки младић који се спуштао степеништем, те смо га позвали, деца и ја. *Седнијте, деда*, рекао му је, *морајте сести*, а онда се *одбацијте рукама, ја ћу вас дочекајти*, додао је благим гласом који је уливао поверење. И сео је, мало оклевајући, придржавајући се за зидове лифта. Урезала ми се слика његових ногу како висе над рупом кроз чију су средину као сноп жила дрхтурурили каблови. Некако претеће. Гледао нас је збуњено и молећиво, али и извињавајући

се што морамо да се позабавимо њиме. Ипак, ништа није било потребније од тих ногу које су беживотно висиле над амбисом, у панталонама од старог, ућебаног штофа, али са јасно оцртаном ивицом. Е, баш та ивица – траг пегле – у том часу одавала је дирљиву жељу за животом – да се одмотава и траје, да човек ујутру обуче испеглане панталоне, погледа кроз прозор, као ја сада, да ли греје сунце, или пада киша, треба ли му кишобран, да у њима хода до продавнице, до пијаце – ето, томе служе панталоне. Зато је баба пеглала панталоне, а не да висе над том рупом!

И ципеле, сећам се сада и ципела дебелог ђона, пертли везаних немарно, које су, лебдећи над тим амбисом и благо се њишући, деловале предимензионирано, док је покушавао да изнађе положај из кога би се најбоље забацио напред ка рукама младића. Понижавајуће су висиле – те ноге у надреално великим ципелама. Баш као да се унередио пред свима нама. Због те помисли, покушах да телом заклоним лице моје ћерке, да не гледа приказ, али се она цимну и истури главицу настављајући да посматра деду који седи у лифту, над рупом. Вероватно никада раније није видела лифт, тако распорен, а ни деду у таквом стању. Иначе, моја деца баш воле тог старца, као и сва друга деца из парка. Помислих како свака несрећа, свака слабост и немоћ, најпре то ураде човеку – понизе га.

Створила се ту и нека старица са штапом и ужурбано нам пришла, нудећи свој штап, да ли би он могао бити од користи? и спустивши на брзину кесу са намирницама на под, примакла нам се, пружајући штап ка деди. *Ухватишће се, комшија, ухватишће се*, зацијукала је. И ја сам покушала да будем од користи, али младић је ипак од радио читав посао, уз дедино учешће. Морао је он сам да учини пресудан корак и цимне се унапред, ослањајући се шакама о под лифта, те се његово оклевање које је трајало можда свега двадесетак секунди чинило ужасно дугачким, јер су за то време жиле из утробе лифта претећи подрхтавале, изгледало је да би могао сваког трена поново да крене, довољно је било да штуцне, њега је очигледно интелигенција напустила, али зар и кокошка одрубљене главе не направи још који корак до коначног умирења? Младић га најзад прихвати у наручје, док смо мој син и ја држали њега за надлактице, вукући га уназад, како не би са дедом у рукама полетео у рупу. Баба је пак мене повукла за лакат, штап је остао да лебди у ваздуху, неупотребљен, чак смешан, а крајичком ока видех како и моја ћерка вуче мене за ранфлу блузе. И тако, миш за децу, деца за бабу... ишчупасмо деду. Из чељусти избезумљеног лифта.

После се појавио пред нашим вратима са кесом пуном слаткиша, да се захвали.

Да, сигуруно им се коначно оженио син, сад могу и да се надају унучету, размишљам, и даље осматрајући небо, шта да обучем? онда поново бацам поглед на телевизор, чекам прогнозу, не задовољавам се тиме што на екрану јасно пише девет степени, изнад нуле. Па, лепо је време, кажем себи, добро, мало дува, али, ево, ни баба нема ништа на глави, мада често носи неки шеширић који више личи на мушки, можда је дедин, ко зна? можда му га је она купила, а он се узјогунио и одважио да јој каже да му се не свиђа, онда се баба љутнула и одбрусила му *ако нећеш њи, носићу га ја!* Тек да паре не буду бачене. Такви су ти стари људи, али, ево, овог пута, није га ставила на главу. Не морам ни ја да обучем јакну са капуљачом, комотно могу кратки капут. Опет се загледах у бабу. Лице јој не видим, само теме и фигуру. Ни осталим људима који пролазе парком не видим лица, тек беличасти круг, као тацна, са мрљавом бордуром од косе. Да ли је уопште нормално живети на висини кад више не видиш лица, када се људи претварају у фигуре које промичу испод твог прозора? Као играчке на батерије. Можда је управо *џо* граница хуманог живљења – докле је могуће, с прозора, видети црте и израз лица – дотле зидати.

Да, сигурно је у питању велика вест, толико велика да превазилази капацитет бабине душе где би се сместила и где би је она фино, натенане обрадила, а онда организовала и себе и деду. Толико посла има када неко из куће саопшти да ће се женити! Није то мала ствар. Сувише је баба дуго чекала да се то догоди, да би могла одједном да буде практична. Зато и не зна шта ће са том вешћу, за почетак мора да је раздели. Пријаће јој шетња на девет степени, мало дува, али ништа страшно, има и сунца, само да што више људи сазна за њихову новост. Знала је баба када да изађе – када људи крећу на посао, а они времешнији, који увек поране у продавнице, управо се враћају из набавки. Све њих ће обавестити, ено је, зауставља и неког високог, мршавог младића, препознајем га, то је син председника кућног савета, мора да је збуњен, шта њега брига што јој се син оженио. Ипак, мора да јој честита, наравно, ево, пружа јој руку.

Како ли ће се тек сад напити, обоје! размишљам смешећи се.

Коначно се одлучих за фармерке и тањи џемпер, и кренух. Лифт је стењао клизећи наниже, баш као да се тек буди. Делује као кртија у поређењу са оним из мог сна, као да је његов далеки предак, али нема везе, овај ће барем знати да се заустави. Изађох из зграде и угледах бабу, са леђа, на тридесетак корака од мене. Могла сам и да продужим право низ степенице, али се ипак упутих терасом лево ка њој, да јој и ја честитам. Она као да чу моје кораке и окрену се. Следих се од израза њеног лица. Ни искра очекиване радости. Једном руком држала се за металну ограду, и грабила ка мени, лица згрченог од бола. Како ни-

сам видела одозго да се држи за ту ограду? Одмах бих претпоставила да нешто није у реду. Никада није ходала уз помоћ штапа, одједном, као да је имала много година више. Несвесно успорих корак. *Је л' зна-
ше да ми је умро муж?* рече ми. И видех себе како јој пружам руку, као и сви ти људи без лица, пре мене.